

Της Ειρήνης Καμπερίδου Β.Α., Μ.Α.  
Πανεπιστήμιο Αθηνών, Μέλος Ε.Ε.Π.

## Το άρωμα στην Αρχαία Ελλάδα

**Άνδρες και γυναίκες στην αρχαιότητα χρησιμοποιούσαν αρώματα.**

Η παρασκευή αρωμάτων, καλλυντικών, αιθέριων ελαίων και άλλων αρωματικών προϊόντων καλλωπισμού θεωρούνταν τέχνη.

Οι αρωματοποιοί, «αυτοί που βράζουν τις αλοιφές» είχαν σεβαστή θέση στην κοινωνία. Τα αρώματα, οι αλοιφές και τα κοσμητικά γενικά χρησιμοποιούνταν στη θρησκευτική λατρεία, στην περιποίηση των νεκρών, στην περιποίηση των ζωντανών, στον αρωματισμό των κρασιών, των τροφίμων καθώς και των επίπλων.

**Οι Έλληνες χρησιμοποιούσαν πολλά αρώματα σε όλες τις περιστάσεις.** Στις γιορτές η χρήση τους ήταν μεγάλη, στα δε συμπόσια οι συνδαιτημόνες φαντίζονταν με αρώματα και στεφανώνονταν με στεφάνια από αρωματικά άνθη (τριαντάφυλλα κ.λπ..)

Το πλύσιμο των ποδιών με αρώματα ήταν επίσης κοινό.

Στο Συμπόσιο του Πλάτωνα ο Καλλίας προτείνει να διατάξει να φέρουν αρώματα αλλά ο Σωκράτης λέει «όχι», παρατηρώντας πως τα αρώματα ταιριάζουν μόνο στις γυναίκες. (Υπήρχαν μέσα στις αίθουσες του συμποσίου ψηφλά μαγκάλια με αρώματα - θυματήρια ή θυμιάματα).

Τα αρωματικά φυτά χρησιμοποιούνταν ως φάρμακα για την καταπολέμηση διάφορων ασθενειών. Τα αιθέρια έλαια, εκτός από την αρωματοποι-

ία, χρησιμοποιούνταν και στη φαρμακευτική.

Οι πρόγονοί μας παρουσιάζαν τους θεούς τους ως γνώστες της τέχνης της παρασκευής αρωμάτων. Όπως αναφέρει ο Απολλώνιος ο Μυς (1ος π.Χ. αιώνας) στην ειδική «περί μύρων» πραγματεία, τα αρώματα ήταν πλατιά διαδεδομένα την εποχή εκείνη.

Οι οπτές πινακίδες της Πύλου που έχουν συμπληρωθεί με τις σημειώσεις του Θεόφραστου και του Πλίνιου μάς παρέχουν αρκετές πληροφορίες. Το 13ο αιώνα π.Χ. αναφέρονται έλαια του φασκόμηλου, της κύπερος, και του ρόδου.

Το ελαιόλαδο, ανακατεμένο με λόγο αλάτι, αποτελούσε συχνά, όπως λένε οι ειδικοί, «το σώμα» ή «την ουρά» του αρωματοτος.

Ανάμεσα στα φυτά που αναφέρονται, ο αρωματοποιός χρησιμοποιού-



στη Ρώμη. Τα αρώματα αυτά δεν ήταν αιθέρια έλαια με την έννοια με την οπία αναφέρονται σήμερα. Λαμβάνονταν συνήθως από άνθη, φύλλα ή ρίζες. Τα φυτικά αυτά τμήματα τα τοποθετούσαν μέσα σε γυάλινα δοχεία που περιείχαν λίπος εκλεκτής ποιότητας και τα άφηναν στον ήλιο για ένα χρονικό διάστημα. Μετά τα απομάκρυναν και το προϊόν που παρέμενε ήταν μια αρωματική αλοιφή (πομάδα).

Έβγαζαν κυρίως τα αρώματα από τον κρίνο, το ρόδο, τη λεβάντα, το αμύγδαλο, την ελιά και τη φουντουκιά απ' τα οποία έβγαζαν και αλοιφές.

Εξαιτίας της όμορφης οσμής τους έβγαζαν και αρώματα και από θυμίαμο, μύρων, κασσία, κανέλα και νάρδος -, τα οποία χρησιμοποιούσαν και ως καρικεύματα στα φαγητά.

Τα αρώματα, τις βαφές και γενικά τα καλλυντικά τους τα τοποθετούσαν μέσα σε κοχύλια (Εθνικό Μουσείο), μπουκαλάκια και μικρά αγγεία.

Τα δοχεία (αγγεία) όπου έβαζαν μέσα τα αρώματά τους ήταν ο «αρύβαλλος» και το «αλάβαστρον», που ήταν φτιαγμένο από πηλό, γναλί ή μέταλλο.

Υπήρχαν δε περιπτώσεις σχετικά με τη χρήση των αρωμάτων που μαρτυρούν ότι έφθαναν στην υπερβολή!

Προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες τους για αρώματα, οι αρχαίοι Έλληνες έκαναν εμπόριο με τη Μέση Ανατολή, τις Ινδίες και την Αφρική.

Υπήρχαν και αρωματοπωλεία, όπως μας δείχνει και η μαρτυρία του Λυσία.

Στην αρχαία Αγιορά των Αθηνών, κατά την Κλασική Εποχή, «ο καθένας συνηθίζει κάπου να συχνάζει, άλλος σε αρωματοπωλείο, άλλος σε κουρσείο, άλλος σε τσαγκάρικο και άλλος όπου τύχει», λέει στους Αθηναίους ο «Αδύνατος» του Λυσία.

Θυητοί και «Αθάνατοι» γνώριζαν τη χρήση των αρωμάτων και των κοσμητικών προϊόντων.

Από το 160 αιώνα π.Χ. οι Νύμφες που εικονίζονται στη Σαντορίνη είχαν τα νύχια τους βαμμένα με τριανταφύλλι χρώμα.

Οι θεές χρησιμοποιούσαν αλοιφή από το λάδι της ελιάς που είχε θαυματουργές ιδιότητες.



**Τα αρώματα, τις βαφές και γενικά τα καλλυντικά τους τα τοποθετούσαν μέσα σε κοχύλια (Εθνικό Μουσείο), μπουκαλάκια και μικρά αγγεία. Τα δοχεία (αγγεία) όπου έβαζαν μέσα τα αρώματά τους ήταν ο «αρύβαλλος» και το «αλάβαστρον», που ήταν φτιαγμένο από πηλό, γναλί ή μέταλλο.**

Η Ήρα αλείφθηκε η ίδια με το πολύτιμο μύρο όταν θέλησε να κατακτήσει τον Δία.

Το λάδι στην Ομηρική Εποχή το βρίσκουμε σε μορφή πανάκριβων μύρων στα θησαυροφυλάκια των τρωικών ηρώων.

Χάρη στον Όμηρο γνωρίζουμε ότι οι γυναίκες θεωρούν τον καλλωπισμό τους δουλειά σημαντική και επιτηδευμένη.

Έτσι, όταν η Ήρα θέλησε να αναδείξει όλα τα σωματικά της χαρίσματα, πριν επισκεφθεί στην κορφή του όρους Ίδα το Δία, απομονώθηκε στο δωμάτιο της και:

«Το ποθητό κορμί με αθάνατο νερό ξεπλένει πρώτα, / να φύγει η λέρα, διπλομάλαμα μετά με λάδι αλείφτη, / ευ-

ωδιαστό, θεϊκό, πανέμορφο να το κουνούσες μόνο / στου Δία μπροστά το χαλκοκάτωφλο, το αρχοντικό παλάτι, γη κι ουρανό με μιας θα γέμιζε με τη μοσκοβολιά του/. Μ' αυτό το πάγκαλό της άλειψε κορμί, μετά εχτενίστη/, κι έπειτα πλέκει με τα χέρια της στραφταλιστές πλεξούδες/, θεϊκές, πανώριες, απ' τ' αθάνατο να κρέμουνται κεφαλί/. Θεϊκό μαντί κατόπι φόροεσε, που χέ η Αθηνά φασμένο/ δουλεύοντάς το για χατίρι της με περισσά κεντίδια/, και με χρυσά στο στήθος στέριωνε ψηλά, θηλυκωτήρια/. Τη ζώνη που εκατό τη στόλιζαν φούντες τρογύρια εξώστη/, και σκουλαρίκια πέρασε έπειτα στα τρυπημένα αφτιά της, τρίπετρα, μόρικα, που η χάρη τους στραφτάλιζε περίσσια/. Φοράει κεφαλοπάνι η αρχόντισσα θειά από πάνω ακόμα, / αφόρετο, πανώριο, κάτασπρο, καθώς του γήλιου η λάμψη και με σαντάλια πόδεσε όμορφα τ' αστραφεότας πόδια».

(Ιλιάδα, XIV, 170-181)

Έχουμε εδώ την εξιδανίκευση και θεοποιημένη περιγραφή του καλλωπισμού μιας μεγάλης κυρίας.

Η ελληνική χλωρίδα, που είναι από τις πλουσιότερες στον κόσμο, περιλαμβανει και περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό αρωματικών φυτών.

Οι στενές σχέσεις των αρχαίων με τον κόσμο των φυτών εκδηλώνονται στη λέξη «Χλωρίς», που είναι και το όνομα της θεάς της βλάστησης στην ελληνική Μυθολογία. Η σχέση των Ελλήνων με τη βλάστηση εμφανίζεται για πρώτη φορά στους μύθους. Ένα αρχαίο γύλυπτό του 5ου αι. π.Χ. που βρίσκεται σήμερα στο μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι μαρτυρεί την αγάπη των Ελλήνων για τα λουλούδια:

Η Δήμητρα και η Περσεφόνη, σε μια ένδειξη φιλίας, ανταλλάσσουν λουλούδια, όπως και σήμερα.

Ο πλούτος της ελληνικής χλωρίδας έχει εξυμνηθεί από μεγάλους ποιητές της αρχαιότητας και άλλους συγγραφείς και καλλιτέχνες.

Απ' την Προϊστορία (Σέσκλο, Μάνικα, Πολιόχνη) μέχρι το Βυζάντιο (π.χ. «Μύρου») και τη νεότερη Ελλάδα συνεχίζεται η ίδια πανάρχαια παράδοση.